

Ervaring en innerlijke drijfveer

Harrie Regtering¹

02042022

Drie mannen, vijftig jaar geleden aan de Katholieke Universiteit Nijmegen aan de studie sociologie begonnen. In het begin van de studie zien ze elkaar ook sociaal vaak, gedurende de studie neemt dat af. Ieder kiest een andere specialisatie. Vindt een eigen weg in een turbulente tijd van democratisering van het onderwijs in een maatschappij met grote sociaal economische vraagstukken. De wereld beweegt heftig en zij bewegen mee.

De Nijmeegse sociologie opleiding is in de jaren '70, zoals in het algemeen de sociologie in en buiten Nederland, heftig in beroering. Niet alleen door de studenten die eisen stellen aan en acties voeren voor betere onderwijskwaliteit. Maar ook door tegenstellingen tussen klassieke en radicale opvattingen van sociologie, tussen meer empirisch of fenomenologisch gerichte accenten, tussen interactie- of systeemgerichte benaderingen, tussen kwantitatief of kwalitatief onderzoek. Docenten hebben veel vrijheid om hun eigen voorkeuren te behandelen. Sommige doen dat heel goed en maken veel indruk. Ze boeien. Andere niet.

Het is – gezien de discussies over fundamenten van wetenschap en van sociologie - niet ongewoon om er ook wat bij te doen aan filosofie. Sociaal onderzoek is meer dan een kwestie van methoden van onderzoek. Er is een wereld waarin die wetenschap werkt. Voor de machtigen of de onderdrukten. De ideeën mag je halen bij Benjamin, Gramsci, Habermas, Foucault, Bourdieu of Williams. Je bent vrij in het kiezen van routes, zonder veel coaching, het rendementsdenken staat nog in de kinderschoenen. Dus blijf je ook gemakkelijk onzichtbaar als je moeite hebt om je keuze te maken en je doctoraalexamen af te leggen in de studierichting die past bij jouw ontwikkeling en jouw voorstelling bij wie of wat je wilt worden. Ze kennen de mede studenten die dat niet lukte of die niet wilden lukken. Gelukkig zijn die goed terecht gekomen. In deze drie gevallen lukte het een rol als 'kenniswerker' te vinden. In een wereld in beroering en voor velen een beroerde wereld.

In de jaren '70 en '80 schakelt de industriële naar de kennis- en informatiemaatschappij. De implementatie van allerlei soorten nieuwe technologie gaat gepaard met werkloosheid aan de ene kant en de creatie van nieuwe soorten organisaties, functies en banen aan de andere kant. De gemaakte studiekeuze, de verwachtingen over het te voeren leven en de loopbaanontwikkeling blijken in die veranderingen te passen. Alle drie vinden ze een eigen plek en blijven de eenmaal ingeslagen weg, achteraf gezien, volgen.

Na het afstuderen zien of spreken ze elkaar nauwelijks of niet. Toeval brengt ze nu opnieuw met elkaar in gesprek. Ieder blijkt langdurig werkzaam te zijn geweest in het hoger onderwijs. Ieder is docent, intern adviseur en leidinggevende geweest. Ze zijn er lang genoeg uit om ervaringen in het werken met, in en voor die instellingen van bovenaf te bekijken.

¹ regte061@planet.nl; www.watiknietbegrijp.nl

Ze vragen zich af wat de ervaring van hun sociologie studie en daaraan voorafgaand sociaal milieu en opleidingen, voor basis legde voor hun kijk op en werken in onderwijs- en organisatieprocessen. Ieder op hun eigen manier zijn ze klasse- of tenminste milieu migrant. De codes van werelden waar ze niet aan gewend zijn moeten ze eerst leren kennen en zo zijn ze sensitief geworden voor 'het andere en de ander'. Leren ze observeren en anderen te laten spreken, voordat ze zelf met een synthese naar voren komen. Die de bevestiging geeft van hun kwaliteit, van waar ze goed in zijn, waarin ze toegevoegde waarde leveren.

Nu ze hun ervaringen delen verbazen ze zich. Zoals ze elkaar destijds kenden, zo herkennen ze elkaar nu. De jaren van radiostilte dat ze van elkaar niet weten waar ieder dagelijks mee bezig is, vormt geen enkele belemmering voor het voortzetten van destijds gevoerde gesprekken. De keuze voor sociologie blijkt zelf sociologisch bestudeerd en besproken te kunnen worden als onderdeel van de transformatie waarin maatschappij en onderwijs, ict, journalistiek en organisaties zich bevonden. In de hele diversiteit van werkzaamheden die ze elk in eigen contexten jaren hebben verricht, is ieder ten diepste socioloog gebleven.

Alle drie blijven bezig met het conceptualiseren van de kwaliteit van onderwijs en organisatie. Toenemende ervaring daarmee betekent ook de steeds terugkerende cycli van onderwijskundige en organisatorische ideeën herkennen. Steeds complexer wordende en bureaucratischer bestuurde instellingen kost het moeite om zich te herinneren dat onderwijsprocessen voor studenten een bedoeling hebben. Ze zien waarom in professionele bureaucratieën de op outputcriteria gebaseerde maatregelen niet werken. Met succesvolle interventies in het sociale weefsel bouwen ze een zeker gezag op. Die bieden hulp bij het verduidelijken van managementtaal. Ze stimuleren de gezamenlijke probleemformulering en conceptualiseren die, scheppen voorwaarden voor de toepassing van gevonden oplossingen. Onvermoeibaar zetten ze in op de vele facetten en lagen van onderwijskundig leiderschap. Samen leren dezelfde dingen te doen, op een hoger plan: dan pas slagen veranderprocessen. In de geschetste dynamiek krijgen de termen 'Sachkompetenz' en 'Fachkompetenz' betekenis. Ze snappen elkaar in hun pogingen om die twee te gebruiken bij het samen met anderen bouwen van bruggen waarmee je naar een overkant kunt lopen.

Makkelijk is dat nergens gegaan. Er waren conflicten die ook anders hadden kunnen aflopen. De loopbaan was niet alleen vooruit in een steeds stijgende lijn, er moesten ook tegendoelpunten geaccepteerd worden, frustraties gevoeld waarom de anderen niet...

Wat hield ze bij alle succes en falen op de been en vormt het kernidee waarvoor ze zijn blijven werken? De innerlijke drijfveer die ervaren is tijdens de studie en in gemaakte keuzes in het leven. Het ideaal mogen koesteren en kunnen invullen van een eigen ontwikkeling in een steeds veranderende wereld. Ongeacht de afkomst of het milieu. Ook voor deze drie waren hoger onderwijsinstellingen daar in vaktechnische, sociale, communicatieve en algemeen maatschappelijke opzichten een goede leeromgeving voor (of een slechte, ook blijkend in de accreditaties).

(herzien 14032023)